

„A ZENEI FANTÁZIA, AZ ELKÉPZELÉSEK SZÁMA VÉGTELEN”¹

Albert Mária interjúja a Kossuth-díjas Perényi Eszterrel

Perényi Eszter, mióta 1969-ben, szinte frissen végzett zeneakadémistaként megnyerte a Magyar Rádió hegedűversenyét, csaknem minden lehetséges állami és szakmai díjat „bezsebelt” már. Legutóbb a Kossuth-díjjal tisztelték meg.

Az indoklás szerint a kortárs magyar zene megismertetése iránt különösen elkötelezett előadó-művészete, a magyar zenei örökség továbbadásában is kiemelkedően sikeres és nemzedékeket inspiráló oktatói tevékenysége elismeréseként kapta a Kossuth-díjat.

Úgy érzem, ez releváns fogalmazás a pályámra vonatkozóan. Örülök, hogy két, számomra fontos momentum szerepel benne: a kortárs magyar zene és a tanítás. A Bartók–Pásztory-díj is ezeknek szólt, és különösen kedves számomra, mert a kollégák, a Zeneakadémia jeles kuratóriuma, vagyis a szakma tartja rá méltónak az embert. A kevésbé hivatalos elismerések, például az életművemért adott Cziffra-díj is jó érzéssel tölt el. És szívesen említem, hogy 2021-ben a legjobb tanár címet kaptam, mert a növendékem, Gertler Teo nagyszerűen szerepelt a Virtuózokban.

Milyen az aránya a pályádon a szólitalétnek és a tanításnak?

¹ Az interjú első megjelenése: kultúra.hu (2023.04.19.)

Fotók: Kállai Márton

Néhány éve már csak tanítok, ami nem jelenti azt, hogy ne venném kézbe a hegedűt: baráti társaságban szívesen kamarazenélek.

Korán lettél tanársegéd a legendás művész és nem melleleg jó emlékű rektor, Kovács Dénes mellett.

A rádiós versenygyőzelmem után az Országos Filharmónia szólistája lettem, rengeteget koncerteztem itthon és külföldön is. De már 1975-től kezdve tanítottam. Valóban Kovács Dénes mellett váltam nemcsak önálló hegedűművésszé, hanem önálló tanárrá is. Gyakran bementem az óráira, mert voltak közös növendékeink. Végiglépdeltam a pedagógusi „szamárlétrán” a tanársegédtől az adjunktus pozíción át mostanáig, a professor emeritaságig. Mindig emlegetem a docendo discimus latin mondást, amely szerint tanítva tanulunk. Ezt én mindig erősen átéreztem, mert amikor egy tanítvány számára meg kell fogalmaznunk, hogy miért játszon így vagy úgy egy-egy frázist, az előadóként is roppant hasznos számunkra.

Ha egy szorgos, jól haladó és tehetséges növendék a tiédől eltérő megoldással állt elő, elfogadtad?

A legfontosabb az, hogy meggyőző legyen. Mert akkor elgondolkodom azon, hogy úgy is lehet, ahogyan ő gondolja, hiszen a zenei fantázia, az elképzelések száma végtelen. Nagyon örültem, ha valaki meggyőző interpretációt mutatott. Sajnos egyre ritkábban találkozom ilyen fiatalokkal. Kicsit passzívok; azt várják a tanártól, hogy készen adja a megoldást. Talán az internet miatt lehet így. De nem tehetségtelenebbek vagy rosszabb fejűek, a lehetőség bennük rejtőzik! Igyekszem megérteni, miért ilyen ez a generáció, ez is kihívás.

Tiszta intonáció, szép hegedűhang és személyességgel átlelkesített előadás – ezzel a hárommal írhatjuk le az ars poeticádat.

A hangképzés nagyon fontos. Rengeteg híres versenyen ültem a zsűriben. Az ifjú növendékek szívesen versenyeznek, mert szeretnék megmutatkozni, ez teljesen rendben van. De a sűrű alkalmak és a terjedelmes versenyprogramok precíz, majd-hogynem steril játékot követelnek, ezért nyilván kevesebb idő és energia jut a hangképzés, a személyes mondanivaló kidolgozására.

Vajon nem elég, ha valaki értékes mesterhangszert kap a kezébe? Az mindenképpen szépen szól...

Az nem árt, ha valakinek jó minőségű hegedűje (brácsája, csellója) van. De a szép hang döntően a jobb kéz munkájától, a vonókezeléstől függ. A vonóval, mint egy festő az ecsettel, finoman, érzékenyen „meg lehet rajzolni” a darabot. A vonó minden egyes milliméterét kihasználva előcsalni, kibányászni azt a szép hangot a hegedűből. Hajdan a Hubay-iskolában nevelkedetteket a világon mindenhol fel lehetett ismerni a hangérzékenységükről. Többféle tónus létezett. Szigeti Józsefé például karcsú, fantasztikusan magvas volt; talán nem akkora, mint Zathureczky Edée, akié öblösen szólt. Néhány szót a megkerülhetetlen elődökről: Joseph Joachim berlini iskolájában Hubay Jenő és Auer Lipót is a rendkívül gazdag német zenei kultúrát szívta magába. Az útjuk azután elvált: Auer Szentpétervárra ment, és azt lehet mondani, hogy ő teremtette meg az orosz hegedűsiskolát, amely később Amerikában is éreztette a hatását. Hubay tapasztalatokat gyűjtött Párizsban, majd Brüsszelben 23 évesen – részben Henri Vieuxtemps pártfogoltjaként – professzori katedrát nyert el az ottani akadémián. A híres Conservatoire-t csak azért hagyta el, mert Trefort Ágoston miniszter, valamint Mihalovich Ödön hívására hazatért, és a Zeneakadémia tanára lett. A kiegyezés utáni aranykorba csöppent, az akkor divatos cigányzenei játékmódot elegyítette az általa képviselt expresszív játékmóddal. Így alakulhatott ki a magyar hegedűsiskola, amely csakhamar Európa-hírűvé vált. Sibelius Vecsey Ferencnek ajánlotta a hegedűversenyét, Ravelt pedig Arányi Jelly inspirálta a *Tzigane* című koncertrapszódia megírására. Kovács Dénesre visszatérve: neki nemcsak a hangja feledhetetlen számomra, hanem a szerző és a mű iránti alázata is.

Sok neves tanítványt indítottál el, Kossuth-díjasok is vannak közöttük. Mikor engedted el a kezüket?

Tulajdonképpen soha. A legtöbben alkalmanként visszajönnek hozzám, hogy hallgassam meg a koncertjüket, mondjam el a véleményemet. A befutottakkal természetesen ma már más a viszony, mint növendékkorukban. Más tanítványaim nagy zenekarokban, koncertmesterként vagy szólamvezetőként játszanak. Ha készülnek valamilyen jelentős mű előadására, ők is gyakran kérik, hogy hallgassam meg őket.

Milyen korosztályokat tanítasz? Melyik korcsoport a kedvenced? Kikkel könnyebb?

Nem tudom így osztályozni, mert az életévek számát tekintve a rendkívüli tehetségek tagozatban is – amit én Kovács Dénes nyomán jobban szeretek előképzőnek nevezni – vegyes a csoport. Gertler Teo például 15 éves, több versenyt nyert, koncertezik. Tanítok érettségi után érkezőket, akik a bachelor évfolyamokat végzik, és master vagy doktori tanulmányokat folytatókat is. Tehát kor, sőt nemzetiség szempontjából is vegyes a társaság. Most például egy japán és egy angol növendék is került hozzám. Hogy kikkel könnyebb? Kit mondhatunk rendkívüli tehetségnek? Teo bizonyára az, de inkább nevezném különleges személyiségnek, mert kitűnő a hegedülésben, de a világ egésze érdekli, és lehet, hogy csillagász vagy valami más lesz. Jó ez az előképző, ahová zeneiskolából, zenei szakközépiskolából is jönnek, mert itt az egyéniségüknek megfelelő, mélyebb képzést kapnak. Biztos, hogy senkiről sem mondhatunk le egy vállvonással. A fiúk rendszerint később érnek. Az egyikük nemrég hullámvölgyben volt. Most meghallgattam, és azzal szembesültem, hogy rengeteget fejlődött. Talán a kamaszkori problémák zavarták meg; maga is elismerte, hogy egy periódusban nem dolgozott igazán jól.

Van, akinek technikai problémái vannak, de a darabokat nagyszerűen érti, csak a megoldás terén kell fejleszteni. És a fordítottja is előfordul: az a bizonyos steril játék értelmezés nélkül. Ha mindenképp válaszolnom kell, az előképzősökkal foglalkozom legszívesebben.

Kortárs alkotók, szép zenéket komponáló szerzők ajánlottak neked műveket.

Nagyon hálás vagyok értük. Számptalan ajánlást kaptam, és az is előfordult, hogy valakitől én kértem: írjon nekem. Soproni Józseftől például hegedűversenyt kaptam. A darabot a Rádiózenekarral és Lehel György vezényletével mutattuk be, majd sikeres turnén játszottam Csehszlovákiában, Ausztriában és másutt. A koncertet kotta nélkül játszottam. Ha az ember kívülről megtanul egy kompozíciót, mélyebben foglalkozik vele. Konzultál a szerzővel, és több megoldást együtt dolgoz ki vele. Aztán amit a hangok mögé gondolok, az az én szinte végtelen szabadságom.

Sokan sajnálják az energiát új mű megtanulására, mert a koncertszervezők ritkábban tűzik műsorra a friss darabokat.

Szerettem a szendvicsszerkezetű koncerteket. Az első részben klasszikus mű, mondjuk Bach-szólószonáta, szünet után tíz-tizenöt perces újdonság, és utána pedig ismét valami ismert darab, Beethoven- vagy Franck-szonáta. Azt tapasztaltam, hogy a közönség hálás volt ezekért az összetett műsorokért. Komolyabb sikereket lehetett elérni velük, mint a csak kortárs estekkel. A csak Bach- vagy csak Beethoven-darabokból álló programokat inkább „sportmutatványnak” tartom.

Az otthoni muzsikálás vitt a zenészpályára. Az sosem fordult meg a fejedben, hogy vonósnégyesben kötelezd el magad?

Nagyon tetszett a műfaj. Kovács Dénes mesélte, hogy ő is szeretett volna kvartetet összehozni Lukács Pállal és még valakikkel, de képtelen voltak próbaidőpontokat egyeztetni. Komlós Péter és Németh Géza, a Bartók Vonósnégyes alapítói is elmondták, hogy éjt nappallá téve gyakoroltak, különösen a karrierjük kezdetén. Amikor végeztem, és bedobtak a mély vízbe, sok koncertem volt, rengeteg művet kellett megtanulnom, lehetetlen lett volna... Egy kvartett tengernyi időt és energiát kíván. Tudom, vannak, akik alkalmanként összeállnak, szerintem azonban az veszélyes.

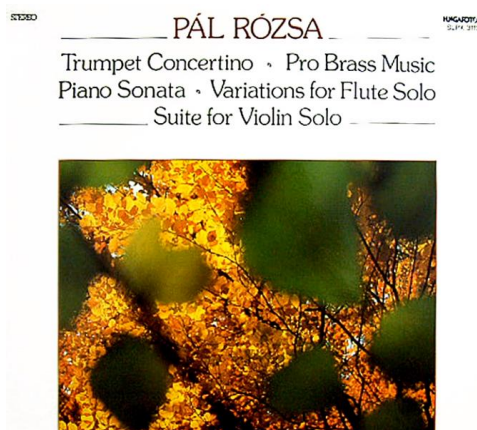
A jó fizikumodat hogyan őrizted meg?

Rendszeresen jártam kondicionáló tornára Berczik Sára neves iskolájába Hajós Klárához. Esténként mentem; néha olyan fáradt voltam, hogy szívesen elblicceltem volna. Aztán óra végén boldogan konstatáltam, hogy milyen fantasztikusan felfrissültem. A mozgás mindenkor és ma is része az életemnek: tollaslabdáztam, pingpongcsatákat vívtam a gyerekeimmel, manapság pedig sokat járok gyalog. Nincs okom panaszra.

Sosem teregetted ki a magánéletedet; ha megjelent ezzel kapcsolatban valami, az nem tőled eredt. A gyerekeidről tudjuk, hogy egyikük hivatásos muzsikus.

A lányom most Brüsszelben él, több nyelven beszél és többféle diplomát szerzett. Jogász, de korábban drámapedagógiával foglalkozott. Mivel tanult hegedülni, az óráin vagy ünnepeken elővette a hangszerét. A fiam, Bujtor Balázs ma a Budapesti Fesztiválzenekar tagja, de alapítóként koncertmestere volt a Danubia Zenekar-nak, és később Pécsen, a Pannon Filharmonikusoknál is ezt a posztot töltötte be. Érdekli a színház, több helyen is közreműködött zenés előadásokban, és nem utolsósorban létrehozta a Hungarian Studio Orchestrát, amely filmzenéket játszik. Nem nálam, hanem Sós Natasánál végezte el a Zeneakadémiát. Elfogulatlanul mondhatom, hogy igen sokoldalú. Roppant elfoglalt, úgyhogy nincs időnk „szakmázní”. Én is sokat dolgozom: kurzusokat tartok, versenyeken zsűrizek itthon és külföldön. Rengeteget olvasok, érdekel a sport, a színház, és majdnem minden új filmet megnézek.

AZ INTERJÚ HANGZÓ MELLÉKÉLETE:

Suite per violino solo Op.86 / Szvit szőlőhegedűre - részletek (1985) 1. Introduzione
(3:27)

Suite per violino solo Op.86 / Szvit szőlőhegedűre - részletek (1985) 3. Intermezzo (3:15)

Suite per violino solo Op.86 / Szvit szőlőhegedűre - részletek (1985) 5. Perpetuum mobile
(1:47)

Suite per violino solo Op.86 / Szvit szőlőhegedűre - részletek (1985) 6. Finale (1:50)

1990 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Ditrói Kelemen László: Sonata for Violin Solo

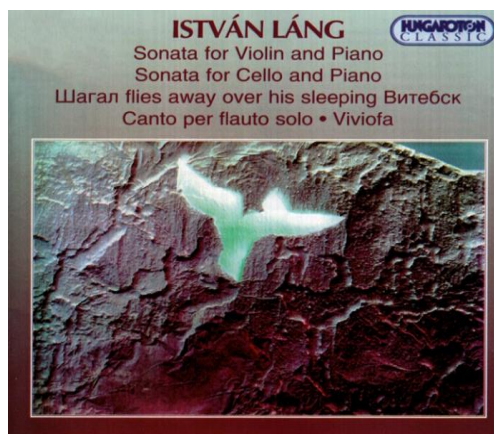
Sonata fo Violin Solo: I. Preludium (4:28)

Sonata fo Violin Solo: II. Fuga (3:34)

Sonata fo Violin Solo: III. Alla Siciliana (3:24)

Sonata fo Violin Solo: IV. Moderato (3:15)

© 1995 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Szonáta hegedûre és zongorára / Sonata for Violin and Piano I. Amabile (7:36)

Szonáta hegedûre és zongorára / Sonata for Violin and Piano II. Presto (1:35)

Szonáta hegedûre és zongorára / Sonata for Violin and Piano III. Adagio assai (2:56)

Szonáta hegedûre és zongorára / Sonata for Violin and Piano IV. Allegro ben ritmato

(5:28)

© 1997 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Sonata for Violin and Piano Op. 34 I. Allegro moderato (10:45)

Sonata for Violin and Piano Op. 34 II. Allegro con fuoco (6:24)

© 1998 HUNGAROTON RECORDS LTD.

TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE (16 felvétel)

I. Soproni József: Szonáta hegedűre és zongorára (1979) / Sonata No 1 for Violin and Piano

- 1 I. Vivace
- 2 II. Vivace
- 3 III. Adagio
- 4 IV. Allegro Vivace

Farkas Ferenc: Szólószonáta hegedűre (1987) / Sonata per Violino Solo

- 5 I. Allegro
- 6 II. Chaconne
- 7 III. Gigue

Kocsár Miklós: Szólószonáta hegedűre (1961-91) / Sonata per Violino Solo

- 8 I. Allegro moderato
- 9 II. Andante sostenuto
- 10 III. Allegro vivace

Togobickij Viktor: Szólószonáta hegedűre (1993) / Sonata per Violino Solo

- 11 I. Allegro energico
- 12 II. Larghetto
- 13 III. Allegro risoluto

Vajda János: Duó hegedűre és gordonkára (1989-91) Duett hegedűre és gordonkára

- 14 I. Allegro
- 15 II. Mezzo inter I.-II. Tranquillo
- 16 III. Allegro vivace

© 1999 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Perényi Eszter (hegedű), Harsányi Sarolta (zongora)

[Sonata for Violin and Piano I. Andante moderato \(6:56\)](#)

[Sonata for Violin and Piano II. Moderato \(3:50\)](#)

[Sonata for Violin and Piano "By-Song-Like". Andante \(2:23\)](#)

[Sonata for Violin and Piano III. Allegro giocoso \(4:54\)](#)

© 1999 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Perényi Eszter (hegedű), Tóth Zoltán (brácsa), Maros Éva (hárfa)

[Trió: 1. Notturmo \(1:23\)](#)

[Trió: 2. Cadenza \(1:24\)](#)

[Trió - hegedűre, brácsára és hárfára \(1967\) - III. Arietta \(2:01\)](#)

[Trió: 4. Cadenza \(1:51\)](#)

© 2001 HUNGAROTON RECORDS LTD.

